

ПРОБЛЕМА ПОБУДОВИ НАУКОВОЇ МОДЕЛІ ВІЙСЬКОВОГО ПЕРЕКЛАДУ

THE PROBLEM OF DEVELOPING A THEORETICAL MODEL FOR MILITARY TRANSLATION/INTERPRETING

Балабін В.В.,

orcid.org/0000-0002-3988-2632

доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри військового перекладу

Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Лісовський В.М.,

orcid.org/0009-0001-6801-6434

начальник кафедри військового перекладу

Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Стаття продовжує висвітлення наукової проблематики теорії військового перекладу, започатковане на сторінках цього видання у 2018 році. За час, що минув, успішно розроблено й науково апробовано теоретико-концептуальні умови для побудови моделі військового перекладу, що є предметом статті. Проаналізовано вихідні умови й основні труднощі на цьому шляху, теоретичні аспекти моделювання як методу наукового пізнання, визначено методологічні параметри моделі військового перекладу: універсальність, концептуальність, інформаційність, системність, багаторівневність, індуктивність, дедуктивність, статичність, динамічність, адаптивність. Перспективна наукова модель військового перекладу має бути універсальною, ґрунтуватися на апробованих в Україні теоретико-концептуальних засадах військового перекладу, діалектично й гармонійно поєднувати якості теоретико-концептуальних і функціонально-алгоритмічних моделей та усі елементи, частини й складові структурованого й гармонізованого знання про свій об'єкт – перекладацький супровід у системі лінгвістичного забезпечення військ. За підсумками аналізу модель військового перекладу постає як складна теоретична, знакова, лінгвістична (психолінгвістична), недетермінована (стохастична) система, що адекватно презентує динамічну взаємодію головного суб'єкта – військового перекладача з об'єктом – військовим текстом, з метою передавання інваріантної денотативної, конотативної, сигніфікативної інформації в процесі комунікативно-посередницької, трансляційно-інтерпретативної діяльності, з урахуванням впливу інших суб'єктів лінгвістичного забезпечення військ та екстралінгвальних чинників у звичайних та екстремальних умовах військової служби. Концептуальний апарат теорії військового перекладу поповнено дефініціями спеціальних термінів «моделювання» і «модель військового перекладу».

Ключові слова: переклад, перекладознавство, військовий переклад, теорія військового перекладу, моделювання, модель військового перекладу.

The article continues the exploration of the scholarly issues of military translation/interpreting theory initiated in this journal in 2018. Over the intervening period, the theoretical and conceptual conditions for constructing a military translation/interpreting model – the subject of this paper – have been successfully developed and academically tested. The study analyzes the baseline conditions and primary challenges on this path, as well as the theoretical aspects of modeling as a method of scientific/scholarly cognition. It establishes the methodological parameters of the military translation/interpreting model, namely: universality, conceptuality, informativity, systematicity, multi-level structure, inductivity, deductivity, staticity, dynamism, and adaptability. A prospective scientific model of military translation/interpreting must be universal, build upon the theoretical and conceptual foundations of military translation/interpreting tested in Ukraine, and dialectically and harmoniously combine the qualities of theoretical-conceptual and functional-algorithmic models. Furthermore, it should integrate all elements, parts, and components of structured and harmonized knowledge about its object, which is translation/interpreting support within the system of linguistic support. Based on the analysis, the military translation/interpreting model emerges as a complex theoretical, semiotic, linguistic (psycholinguistic), and non-deterministic (stochastic) system. This system adequately represents the dynamic interaction of the primary actor (the military translator/interpreter) with the object (the military text) to convey invariant denotative, connotative, and significative information during communicative-mediating, translation-interpretive activities, while accounting for the influence of other actors in the linguistic support and extralinguistic factors under both ordinary and extreme conditions of military service. Finally, the conceptual framework of military translation/interpreting theory has been expanded with definitions for the specialized terms «modeling» and «military translation/interpreting model».

Key words: translation/interpreting, translation/interpreting studies, military translation/interpreting, military translation/interpreting theory, modeling, military translation/interpreting model.

Постановка проблеми. Стаття продовжує висвітлення наукової проблематики теорії військового перекладу (далі – ТВП), започатковане на сторінках цього видання у 2018 році [1]. За час, що минув, надруковано понад чотири десятки статей за тематикою ТВП, видано наукову монографію [2], у якій «дано визначення цього типу галузевого перекладу, описано його терміносистему, функції, різновиди та їхнє місце в системі лінгвістичного забезпечення збройних сил, окреслено завдання професійної підготовки військових перекладачів» [3, с. 73], видано військовий стандарт, що унормовує спеціальні терміни й поняття ТВП для Збройних Сил України [4], захищено дві дисертації за проблематикою ТВП [5; 6].

Сьогодні ТВП об'єктивно постає як спеціальна теорія перекладознавчої науки, що охоплює широке коло теоретичних питань не тільки військового перекладу, а й усієї системи лінгвістичного забезпечення військ: досвід підготовки й практики службової діяльності військових перекладачів; специфіку практичної складової військового перекладу; теоретичні ідеї, концепції, науково-методологічні положення з ТВП; види військового перекладу; функціонально-прагматичні й жанрові різновиди військових текстів, їхню жанрово-стильову структуру; стратегію, тактику й технологію військового перекладу як етапи і макроструктурі рівні перекладацької діяльності; зміст і види перекладацького супроводу в збройних силах; концептуальні основи лінгвістичного забезпечення військ в Україні та країнах НАТО; вимоги до військового перекладача як головного суб'єкта лінгвістичного забезпечення військ (його кваліфікації, компетентностей, професійного стандарту) [7].

Як наслідок, у Військовому інституті Київського національного університету імені Тараса Шевченка (далі – ВІКНУ) створено наукову школу військового перекладу, проблема становлення якої піднімалася ще у 2015 році [8], успішно розроблено й науково апробовано теоретико-концептуальні засади для побудови моделі військового перекладу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для комплексного розуміння сучасної проблематики військового перекладу, окрім наведених вище джерел, доцільно також звернутися до наукових праць, що були опубліковані впродовж останніх років: Т. Корольової, Р. Соріч і О. Александрової [9], О. Ємельянової і О. Шкурко [10], Л. Малімон і К. Щербан [11], Л. Строченко [12], О. Рогач і А. Тиводара [13], Л. Компанцевої [14], Л. Пархоменко [15], О. Пуш

і Н. Гасюк [16], Н.А. Копитіної, І. Мезі, К. Тюріної [17], Є. Долинського [18]. І хоча не всі публікації мають високу методологічну цінність для фундаментального доопрацювання й вдосконалення раніше оприлюднених і апробованих нами теоретико-концептуальних положень ТВП, вони будуть корисні усім, хто цікавиться проблематикою теорії та практики військового перекладу.

Формулювання завдання. Метою статті є актуалізація проблеми побудови універсальної наукової моделі військового перекладу як структурованого й гармонізованого знання про об'єкт – перекладацький супровід у системі лінгвістичного забезпечення військ, що розкриває основний зміст, структуру і суттєві зв'язки цього об'єкта, роль, функції й завдання військового перекладача як головного суб'єкта професійної діяльності за цими напрямками.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо важливі аспекти побудови наукової моделі військового перекладу з урахуванням багаторічного досвіду теорії та практики перекладацького супроводу в Збройних Силах України.

1. Вихідні умови для створення моделі військового перекладу. Розроблення наукової моделі військового перекладу має, насамперед, основоположне *методологічне значення для ТВП* («становить її головне завдання – макрозавдання» [2, с. 110]). Модель військового перекладу також слугуватиме *теоретичним внеском до інших спеціальних теорій* перекладознавчої науки і знайде важливе *навчально-методичне й прикладне застосування для практики перекладацького супроводу* як основи лінгвістичного забезпечення військ.

З метою уникнення непорозуміння через небажане явище термінологічної синонімії, за відсутності в українському перекладознавстві унормованих і застандартизованих дефініцій термінів і визначень спеціалізованих понять, *конкретизуємо зміст і онтологічну сутність базових одиниць концептуального апарату ТВП*, на яких має базуватися перспективна модель військового перекладу:

військовий переклад – спеціальний вид опосередкованої, міжкультурної, двосторонньої й двомовної комунікації, що має своїм об'єктом військові тексти, суб'єктом – військового перекладача та здійснюється в звичайних і екстремальних умовах військової служби з метою перекладацького супроводу заходів у воєнно-політичній, військово-технічній і військово-спеціальних сферах діяльності збройних сил [2, с. 427];

військовий перекладач – офіцер-філолог, професійно підготовлений компетентний мовний

посередник, що володіє сформованими на рівні вищої освіти міжкультурними комунікативними (білінгвальними, психолінгвістичними, мовленнєво-розумовими) та іншими спеціальними компетентностями для виконання функцій і завдань лінгвістичного забезпечення військ [2, с. 428];

лінгвістичне забезпечення військ – комплекс спеціальних заходів і процесів прикладного й фундаментального характеру у воєнно-політичній, військово-технічній та військово-спеціальних сферах збройних сил, що здійснюються з метою реалізації комунікативно-посередницької, воєнно-країнознавчої, військово-термінологічної, лінгвопедагогічної та лінгводослідницької функцій діяльності, які потребують військово-професійного рівня філологічної білінгвальної компетенції виконавців [2, с. 438];

перекладацький супровід – основна складова системи лінгвістичного забезпечення військ, вид міжкультурного посередництва, що полягає у здійсненні військовим перекладачем письмового й усного (послідовного і синхронного) перекладання, адаптованого транскодування (переказу/оповідання), реферування, анотування й редагування загальновійськових, воєнно-політичних, військово-технічних та військово-спеціальних текстів [2, с. 445];

військовий текст – письмовий або усний цілісно-смісловий масив мовних одиниць, об'єднаних логіко-синтаксичними зв'язками, комунікативною функцією, тематичною спрямованістю, композиційною макроструктурою та стильовою доміантою навколо концептів «війна», «військо», «озброєння»; певну стильову маркованість військовий текст може мати вже на рівні надфразної єдності – абзацу, що визначається набором характерних стильових ознак [2, с. 428].

2. Труднощі побудови моделі військового перекладу. З огляду на зміст наведених дефініцій термінів/понять ТВП, беручи до уваги специфічні особливості професійної діяльності військового перекладача (див. [2, с. 327–354]), зважаючи на широку тематичну розгалуженість сфери національної безпеки і оборони, перед нами стоїть надскладне макрозавдання не просто створити наукову модель для цього виду опосередкованої, міжкультурної, двосторонньої й двомовної комунікації, а де-факто змодельовати військовий переклад як комплексне соціальне явище, що має своїм об'єктом військові тексти, суб'єктом – військового перекладача.

Модель військового перекладу має адекватно репрезентувати ТВП як спеціальну теорію перекладознавчої науки, що являє собою систематизовану (узагальнену, структуровану й упорядковану) сукупність наукових фактів, абстрактних суджень, гіпотез, ідей, принципів, уявлень і методологічних положень, які розкривають специфіку перекладацького супроводу в збройних силах за допомогою термінологічно визначених і упорядкованих одиниць концептуального апарату.

Вона повинна також представляти перекладацький супровід в системі лінгвістичного забезпечення військ, що вимагає моделювання процесу взаємодії головного суб'єкта – військового перекладача з різними типами об'єктів – усних і письмових військових текстів різної функціональної та тематичної спрямованості, а також відображати зв'язки військового перекладача з іншими суб'єктами і компонентами багаторівневої системи лінгвістичного забезпечення військ.

Оскільки в сучасному перекладознавстві колись суміжне поняття «міждисциплінарність» перетворилося на власну методологічну категорію, *проблема побудови наукової моделі військового перекладу ускладнюється явищем міждисциплінарності*. ТВП природно успадковує цю притаманну перекладознавству властивість, на яку додатково накладається специфіка військової служби і професійної діяльності військового перекладача. Термін/поняття «міждисциплінарність у перекладознавстві» визначаємо як методологічний підхід у філологічному дослідженні, що має своїм об'єктом процес або результат професійної діяльності перекладача і передбачає здатність цілеспрямовано обирати й використовувати принципи, методи, прийоми, моделі, технологічний інструментарій і концептуальний апарат класичних, суміжних і інтегрованих наук з метою вивчення когнітивних, соціокультурних, психофізіологічних, прагматичних та інших аспектів опосередкованої міжкультурної комунікації [19, с. 120].

Зрештою, побудова моделі військового перекладу неможлива без завершення процедури апробації часткових наукових моделей для трьох основних функціонально-прагматичних різновидів військового перекладу – воєнно-політичного, військово-технічного і військово-спеціального, що здійснюється у ВІКНУ на основі методологічних напрацювань В. Лісовського [20] і О. Нікіфорової [6].

3. Моделювання як метод наукового пізнання. У наукознавстві моделювання вважають непрямим, опосередкованим методом дослідження об'єктів шляхом вивчення їхніх моделей, коли безпосереднє дослідження об'єкта з певних причин неможливе, ускладнене чи недоцільне. Моделювання розширює можливості наукового

пізнання, дозволяє наочніше уявляти досліджувані явища, наближувати їх, змінювати реальний режим їх протікання, усувати шкідливий вплив супровідних сторонніх чинників. Метою моделювання є перенесення знання, здобутого при дослідженні зразка, на його прототип за принципом подібності та аналогії, що перетворює його на критерій перевірки наукових знань безпосередньо або опосередковано через встановлення відповідності певної теоретичної моделі до іншої моделі або теорії, адекватність якої вважається практично обґрунтованою [5, с.434–436].

У лінгвістиці моделювання визначають як «сукупність способів ідеалізації й абстрагування, аналізу й синтезу, формування гіпотези з метою мисленнєвого, формалізованого та спрощеного представлення об'єктів (оригіналів) дослідження й вивчення на підставі цього представлення відповідних явищ, ознак, процесів, зв'язків, встановлення закономірностей існування та функціонування об'єктів, прогнозування їхньої поведінки... Моделювання застосовується за умови неможливості чи ускладненості дослідження оригіналів у природному середовищі для визначення їхніх характеристик, оптимізації управління й користування об'єктами, для перевірки гіпотез тощо» [21, с. 466].

З позиції ТВП *моделювання* – це метод наукового пізнання, який забезпечує вивчення об'єкта шляхом створення й дослідження його копії (моделі), що заміщує оригінал і виступає в процесі пізнання як основне джерело інформації про об'єкт у знаковій, символній, математичній, логіко-семантичній, графічній та/або інших формах.

4. Методологічні аспекти моделювання військового перекладу. З позицій ТВП наявні перекладознавчі моделі можна класифікувати на дві категорії (*теоретико-концептуальні* та *функціонально-алгоритмічні*) та чотири типи: *загально-теоретичні, видові, жанрово-стильові, галузеві (спеціальні)* [5, с. 436–437].

Загальнотеоретичні моделі відбивають онтологічну сутність перекладу і за своєю природою є універсалістськими. Такими моделями перекладу є: лінгвістична, комунікативна, динамічна (функціонально-прагматична), трансформаційна, дискурсивна, семантико-семіотична, денотативна (ситуативна), інтерпретативна, когнітивна, функціонально-семантична, психолінгвістична, скопосу та ін.

До *видових* відносимо моделі усного, письмового, послідовного, синхронного, одностороннього, двостороннього, зорово-усного, аудіовізуального перекладу та ін.

Жанрово-стильові моделі описують певні жанри і стилі художнього, наукового, публіцистичного та ін. видів і напрямків перекладу, напр.: поетичного, драматургічного, дитячої літератури, реклами, закадрового, субтитрування тощо.

Спеціальними (галузевими) є моделі перекладу літературного, наукового, технічного, політичного, релігійного, юридичного, судового, медичного, комерційного, інституційного, культурологічного, військового, для потреб громади та ін.

5. Методологічні параметри моделі військового перекладу. Термін/поняття «модель» у лінгвістиці визначають як: «1. конструкція, структура, формально-логічна побудова, що служить аналогом реального об'єкта (натурного об'єкта, оригінала, прототипа, прообразу)»; «3. властива даній мові парадигматична схема елементів (складників) її структури; компактне символічне зображення цієї схеми (або якихось її частин або елементів), що є основою моделювання мови як одного з методів її вивчення» [22].

З огляду на завдання ТВП, модель військового перекладу повинна абстрактно (розумово, ідеально) або матеріально (фізично) представляти чи заміщувати окремі складові системи лінгвістичного забезпечення військ (підсистеми, частини, компоненти, елементи) у вербально-знаковій (схема, рисунок, графік, таблиця, набір символів, дефініція, висновок), математичній (формула), програмній (машинний код) або іншій дескриптивно-символьній формі.

Найголовніше, вона має бути повноцінним джерелом інформації про сутність і специфіку комунікативно-посередницької, трансляційно-інтерпретативної діяльності військового перекладача та враховувати прагматичні екстралінгвальні аспекти військового перекладу: комунікативну настанову; позамовну ситуацію; загальні й спеціальні норми та правила перекладу; особливості професійної поведінки, етики, локальної й корпоративної культури; звичайні та екстремальні умови військової служби тощо.

Розроблення моделі військового перекладу передбачає її відповідність таким методологічним параметрам:

– *універсальність*: модель не обмежується лише одним функціонально-прагматичним видом військового перекладу (напр., воєнно-політичним, військово-технічним або військово-спеціальним), стилем, жанром або різновидом тексту, темою комунікативного повідомлення, однією мовною парою або якоюсь однією сферою національної оборони й військової діяльності (напр., тактика, стратегія, логістика, військово-технічне співробітництво тощо);

– *концептуальність*: модель базується на визнаних і апробованих в Україні теоретико-концептуальних засадах військового перекладу;

– *інформаційність*: інформація про кожний окремих елемент моделі військового перекладу має бути достатньо структурованою й формалізованою для опрацювання сучасними інформаційними технологіями; модель зорієнтована на максимальне повне збереження, адекватне білінгвальне транскодування та передавання вихідної інформації повідомлення, що критично важливо для військового перекладу;

– *системність*: модель розглядається як цілісна система;

– *багаторівневість*: модель описує всі рівні транскодування військових текстів (фонологічний/фонографічний, морфемний, лексичний, граматичний, синтаксичний, прагматичний), а також рівні макроструктури операційної діяльності військового перекладача (стратегію, тактику і технологію військового перекладу [2, с. 220–258]);

– *індуктивність*: модель описує розвиток/рух процесу, думки, діяльності від часткового до загального (напр., здатність моделі аналізувати конкретні елементи військового дискурсу [2, с. 191–193] чи реальні помилки перекладачів і на їхній основі виводити загальні правила та оптимальні алгоритми для перекладацького супроводу);

– *дедуктивність*: модель описує розвиток/рух процесу, думки, діяльності від загального до часткового;

– *статичність*: здатність моделювати реальний стан у синхронічному («зафіксованому») вимірі – як чітку структуру, зведення правил, усталений алгоритм дій, глосарії унормованих термінів, оптимальних відповідників і готових перекладацьких рішень, що забезпечує системі стабільність, передбачуваність і відповідність прийнятим стандартам;

– *динамічність*: здатність моделювати реальний стан у діахронічному («незафіксованому») вимірі – відображати розвиток у часі, оперативно інтегрувати зміни у військовій справі й дискурсі;

– *адаптивність*: здатність оперативно інтегрувати зміни умов комунікативно-посередницької, трансляційно-інтерпретативної діяльності, військової служби та бойової обстановки.

Наявність у цьому переліку начебто протилежних за змістом параметрів (індуктивність/дедуктивність, статичність/динамічність) є цілком коректним, адже наукова модель військового перекладу має поєднувати їх діалектично (напр., «динамічність» відображає розвиток у часі,

а «статичність» – фіксацію базової структури на певному етапі) і описувати процес міжкультурної опосередкованої комунікації всебічно – і як систему правил, і як живий процес. Отже, модель має бути *діалектичною*: поєднувати стабільні правила (статичність) із гнучкістю (динамічність), будуватися на жорстких стандартах і алгоритмах (дедуктивність), але вчитися на живому досвіді (індуктивність).

З урахуванням наведених міркувань, сформулюємо дефініцію для спеціального терміна/поняття ТВП «модель військового перекладу»:

модель військового перекладу – складна теоретична, знакова, лінгвістична (психолінгвістична), недетермінована (стохастична) система, що адекватно презентує динамічну взаємодію головного суб'єкта – військового перекладача з об'єктом – військовим текстом, з метою передавання інваріантної денотативної, конотативної, сигніфікативної інформації в процесі комунікативно-посередницької, трансляційно-інтерпретативної діяльності, з урахуванням впливу інших суб'єктів лінгвістичного забезпечення військ та екстралінгвальних чинників у звичайних та екстремальних умовах військової служби.

6. Теоретико-концептуальна модель військового перекладу вже існує. Вона базується на результатах наукових досліджень 1993–2017 років у ВІКНУ, що завершилися розробленням, належною публічною апробацією і успішним захистом [5].

Більшість наведених у тексті рукопису дисертації [5] рисунків, таблиць, формул і дефініцій слід вважати не просто *елементами* теоретико-концептуальної моделі військового перекладу, а й *складовими* для побудови перспективної моделі. За характером об'єкта, що моделювався, *графічно-символьні елементи* теоретико-концептуальної моделі є також *самостійними моделями змісту й структури* ТВП і лінгвістичного забезпечення військ, оскільки визначення змісту й структури об'єкта належить до переліку суттєвих методологічних принципів будь-якого дослідження.

Вербально-знаковими елементами концептуальної моделі слугують нові та суттєво змінені або уточнені *метамовні одиниці ТВП* (переважно терміни й дефініції), а також *гіпотези, узагальнення, висновки*, які водночас є самостійними абстрактними пізнавальними конструкціями.

І хоча створення універсальної наукової моделі військового перекладу за визначеними у цій статті методологічними параметрами не можливо без подальших фундаментальних і прикладних досліджень, представлений *варіант концептуальної моделі військового перекладу* [5, с. 438]

має стати методологічною основою для функціонально-алгоритмічної моделі військового перекладу, а також для пізнавальної й дослідницької діяльності у сфері перекладацького супроводу як основи лінгвістичного забезпечення військ.

Висновки. Побудова адекватної наукової моделі військового перекладу є головним завданням (макрозавданням) ТВП. Засадничі теоретико-концептуальні положення для її створення успішно розроблено й науково апробовано у ВІКНУ впродовж останніх двадцяти років. З позиції ТВП моделювання – це метод наукового пізнання, який забезпечує вивчення об'єкта шляхом створення й дослідження його копії (моделі), що заміщує оригінал і виступає в процесі пізнання як основне джерело інформації про об'єкт у знаковій, символній, математичній, логіко-семантичній, графічній та/або інших формах. Модель військового перекладу – це складна теоретична, знакова, лінгвістична (психолінгвістична), недетерміно-

вана (стохастична) система, що адекватно презентує динамічну взаємодію головного суб'єкта – військового перекладача з об'єктом – військовим текстом, з метою передавання інваріантної денотативної, конотативної, сигніфікативної інформації в процесі комунікативно-посередницької, трансляційно-інтерпретативної діяльності, з урахуванням впливу інших суб'єктів лінгвістичного забезпечення військ та екстралінгвальних чинників у звичайних та екстремальних умовах військової служби. Перспективна наукова модель військового перекладу має бути універсальною, ґрунтуватися на апробованих в Україні теоретико-концептуальних засадах військового перекладу, діалектично й гармонійно поєднувати якості концептуальних і функціонально-алгоритмічних моделей та усі елементи, частини й складові структурованого й гармонізованого знання про свій об'єкт – перекладацький супровід у системі лінгвістичного забезпечення військ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Балабін В.В. Перекладознавчі основи теорії військового перекладу. *Закарпатські філологічні студії*. Вип. 3. Том 2, 2018. С. 120–124. URL: https://www.zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/3/part_2/27.pdf (дата звернення: 14.07.2026).
2. Балабін В.В. Теоретичні засади військового перекладу в Україні: Монографія. Київ: Логос, 2018. 492 с.
3. Чередниченко О. Переклад і перекладознавство в незалежній Україні: підсумки та перспективи. *Стиль і переклад*. Збірник наукових праць. Випуск 1(8), 2022. С. 18–80. URL: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/host/-10.23.10.100/db/ftp/univ/sip/sip_2022_08.pdf#page=18 (дата звернення: 14.07.2026).
4. Військовий стандарт 01.003.001 (Видання 1). Адміністративна діяльність. Лінгвістичне забезпечення військ (сил). Основні положення. Розробники: В.В. Балабін (керівник розробки), М.Б. Білан, Л.М. Гончарук, В.М. Лісовський та ін. Київ: Міністерство оборони України, 2018. 26 с. URL: https://lndc.knu.ua/uploads/n_46_70224820.pdf (дата звернення: 14.07.2026).
5. Балабін В.В. Теоретичні засади військового перекладу: дис. ... докт. філол. наук: 10.02.16 «Перекладознавство». Київ, 2020. 609 с. URL: https://scc.knu.ua/upload/iblock/3c7/dis_Balabin%20V.V..pdf (дата звернення: 14.07.2026).
6. Нікіфорова О.М. Лексико-семантичні та жанрово-стильові особливості воєнно-політичного перекладу. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.16 «Перекладознавство». Київ, 2021. 260 с. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0421U100650> (дата звернення: 14.07.2026).
7. Академічні тексти України. Балабін В.В. Теоретичні засади військового перекладу. *Анотація*. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0520U101581#!> (дата звернення: 14.07.2026).
8. Нікіфорова О.М. Передумови становлення наукової школи військового перекладу в Україні. *Лінгвістика XXI століття*. 2015. С. 107–120. URL: <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0000496865> (дата звернення: 14.07.2026).
9. Корольова Т., Соріч Р., Александрова О. Військовий дискурс та особливості його перекладу. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Лінгвістичні науки: зб. наук. пр. Одеса, 2021. № 33. С. 369–387. URL: <https://www.lingstud.od.ua/archive/2021/33/26.pdf> (дата звернення: 14.07.2026).
10. Yemelyanova O.V., Shkurko O.V. Features of Translating English-Language Military Discourse. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія. 2024 № 67. С. 229–233. URL: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v67/67_2024.pdf#page=229 (дата звернення: 14.07.2026).
11. Малімон Л.К., Щербан К.О. Переклад військової термінології в англomовних онлайн-новинах під час висвітлення війни в Україні. *Закарпатські філологічні студії*. Випуск 35, 2024. С. 201–205. URL: <https://www.zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/35/38.pdf> (дата звернення: 14.07.2026).
12. Строченко Л.В. Переклад у військовій галузі: виклики та перспективи. *Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С.В. Ківалова. Одеса: Фенікс, 2024. С. 910–911. URL: <https://tinyurl.com/Odeska-akademia-strochenko> (дата звернення: 14.07.2026).

13. Рогач О.О., Тиводар А.О. Сучасна військова термінологія через призму перекладу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Філологія. Острог: Вид-во НаУОА, 2025. Вип. 26(94). С. 37–41. URL: <https://journals.oa.edu.ua/Philology/article/download/4384/4027> (дата звернення: 14.07.2026).
14. Компанцева Л.Ф. Військова термінологія як чинник формування сучасного українського медіадискурсу. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського*. Серія: Філологія. Журналістика, 2025. Том 36 (75), № 4. С. 45–49. URL: https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2025/-4_2025/part_1/10.pdf (дата звернення: 14.07.2026).
15. Пархоменко Л.Ю. Перекладацький проєкт: переклад доктринального документа «Air Force Doctrine Note 25-1: Artificial Intelligence». Кваліфікаційні роботи здобувачів. Перший (бакалаврський) РВО. Наук. кер. Радецька С.В. Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 2026. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/58588/1/L_Parkhomenko_FRGF_2026.pdf (дата звернення: 14.07.2026).
16. Пуш О.М., Гасюк Н.В. Особливості перекладу військової термінології. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. №58, 2022. С. 305–308. DOI: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2022.58.68> (дата звернення: 14.07.2026).
17. Копитіна А.С., Мезі І.А., Тюріна К.П. Перекладацькі трансформації при перекладі військових термінів з італійської на українську мову. *Наукові записки Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка*. Серія: Філологічні науки. №215, 2025. С. 196–204. URL: <https://journals.cusu.in.ua/index.php/philology/article/view/991/942> (дата звернення: 14.07.2026).
18. Долинський Є. Військова термінологія та її переклад як елемент підготовки майбутніх філологів. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 83, том 2, 2025. С. 271–276. URL: https://aphn-journal.in.ua/archive/83_2025/part_-2/42.pdf (дата звернення: 14.07.2026).
19. Балабін В.В. Міждисциплінарність сучасного перекладознавства. *Міжкультурна комунікація і перекладознавство: точки дотику та перспективи розвитку*: матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції: збірник наукових праць (м. Переяслав, 18 березня 2021 року) / Гол. ред. К.І. Мізін; ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Переяслав, 2021. С. 118–121.
20. Лісовський В.М. Військово-технічний переклад (англійська мова). Підручник. За ред. В.В. Балабіна. Київ: ВІКНУ, 2010. 950 с.
21. Селіванова О.О. Моделювання. *Лінгвістична енциклопедія*. Полтава: Довкілля-К, 2011. С. 466–467.
22. Модель. *Лінгвістичний портал «MOVA.info»*. URL: https://www.mova.info/mov_thes.aspx?l1=68 (дата звернення: 10.07.2026).

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Дата першого надходження статті до видання: 16.07.2026
 Дата прийняття статті до друку після рецензування: 18.09.2026
 Дата публікації (оприлюднення) статті: 15.10.2026